

St. Didžiulis
BIBLIOTEKA
Gležiomyse.

*

PETRO ARMINO

RASZTAI.

55525

Tilze, 1893.

Į t a l p a.

Piastų duktė	2
Kaimo mokykla	26
Trys Budriai	33
Bitė ir szlapys	34
Kur geriau?	34
Zuikys ant medžioklės	35
Lapė ir liutas	35
Žuvytė	36
Arkliai	36
Sugėdinta lapė	36
Lapė ir vilkas	37
Varna ir lapė	38
Keleiviai ir szunys	39
Varna ir kodis	39
Godus szuo	40
Liutas ir vilkas	40

Piastų duktė.

Apysaka apie Lietuvius 1282 metų.

Versta iš Kondratowicz'iaus.

I.

Ir vėl ateikit klausyt susitarę,
Ir vėl baisingą apsakysiu karę!
Ir vėl asz Lietuvius jums apraszysiu,
Barzdokus, nožmius priesz akis statysiu!
Szvelnus lyg vaikai, kad sav žemę aria,
Baisus, kad veda su kaimynais karę:
Kada dėl kerszto ar dėl savo naudos
Degina, plėszia ir kraujuose maudos!
Tikrai, užmirszę broliszką kaltybę,
Peiksit Lietuvius už didę nožmybę:
Kada jų buriai, pagriebę už kardo,
Kaimynus drasko, naikina ir ardo,
Į visas szalis blaszkosi, kai' vėjai,
Plėszia ir žudo lyg tie niekadėjai.

II.

Bet suvisu mums szlovės negadina,
Kad mūsų prosenius plėszikais vadina.
Ar jų kaimynai, ką szalip sėdėjo,
Kurie į Kristų seniai įtikėjo,
Geresnę davė paveizdą stabmeldžiam'
Broliszkos meilės? — pasakykit, meldžiam,
Kad iš Auropos vis kareiviai traukia
Lietuvių muszti ir atlaidų laukia?

O jos vaikelius velniukais vadinę,
Nožmiais baisuliais ir angia girine —
Kas per stebuklas, jei tokia gyvatė
Gandino nuodais ir gylį pastatė,
Kada jiems Kovas sujudino kraują,
Arba Perkunas rodė kersztą naują?
Labiaus stebėkis, jeigu tokis žmogus
Parodo meilę ir esti patogus:
Jei toks stabmeldis teip susigraudina,
Kad aszaros gailios jį tenuramina;
Arba kad galvą jis guodoja seną,
Ar su silpnėsiu sandoroj' gyvena!
Ar ne stebuklas, kad jisai kovoje
Vaikų nesmaugia, moteris guodoja? —
Paklauskite, iš kur jis dorybę tą ima?
Kur jis ją matė? Kas duod' apszvietimą?
Ar szirdis jojo? Kas mokin' malonės?
Gal žvērys girių — bet tiktai ne žmonės!
Kiek syk Kryžiokai pabeldzia į vartus —
Jau tada jamui gyvenimas kartus:
Senius nužudo, moteris gėdina,
O vyrams pancziai, nelaisvė amžina!
Namus sudegin', o dievus iszvarto,
Kad kam atleistu, nėra tokio karto!
Tai ir Lietuvis, kad paima pilį,
Kraujuose maudos, nes tėvynę myli!
Ugnį ir kardą jo rankoj matyti —
Neprileisk, Dieve, tai baisu atminti!
Dėl ko — kad degin', plėszia laike karo, —
Užsikemsz' ausis, akis užsidaro?
Nės jam reik' buti nožmesniam už žvėrį,
O Dievas szirdį jam gerą sutvėrė.
Galvą szarvuotą į virszų nors kelia,
Bijo iszgirsti szirdingą dainelę;
Nors ranka smarki, bet tokią adyną
Sudreba tankiai — viską pagadina.
Isz ko jo szirdis? Žino Dievas vienas:
Minkszta lyg vaszkas, tai kieta lyg plienas.

III.

Senas tai laikas, seniai jau tai buvo,
Visi tie vyrai jau žemėj' supuvo,
Kurie, suėję iš viso aplinko,
Sav kunigaikštį Traidėną iszrinko!
Džiaugėsi gavę tokį apginėją:
Jamui parodė, ką kožnas turėjo:
Davė jam ginklą, kunigaikszecio vardą,
Raudoną rubą, kaupoką ir kardą;
To kardo, szarvų ir rubo turtingo
Nė ženkle nėra — viskas kapuos dingo!
Trys mastai žemės, szeszi amžiai laiko
Ginklus ir žmones į dulkes isznaiko!
Lietuvos pilyj — garsingoj' Kernavoj',
Kur kunigaikszeciai mūsų vieszpatavo,
Sziandien paminklus Lietuviai naikina,
Nė padavimų sentėvių nežino.
Kirviu kapoja ažuolus senovės,
Kurių sentėviai auginti neliovės, —
Szildo jais grįczią vakaro adyną,
Kalba su svecziais ir savo szejmyna:
Ir minavoja senovės gadynę,
Kaip tad tėvynę mylėję ir gynę. —
Tada sukruto vėl kraujas krutinėj',
Kibirksztis ugnies dega pirmutinė;
Isz kur tas karsztis jų krutinėj', imas?
Ar jį uždegė senas padavimas?
Dievas tik žino.

IV.

Istorija sako,
Po Narimantui valdžia Traid'nui teko:
Seniai žinojo jau svetimos szalys,
Kas jis per vyras ir koks yr' daugalis:
Kad reik' patarti, yra iszmingas,
Kad reik' kariauti, tai didiai narsingas.
Jis isz Kernavos, kaip sakals isz oro,
Veikalus matė kaimyno nedoro:
Mozuro, Lenko, Gudo ar Kryžioko

Kiekvieną žingsnį jis saugoti moka;
Visi, kaip vilkai, Lietuvą vis naiko,
Atvirai, slaptoms — ir laukia tik laiko.
Traidėnas dėl to apie tai tik mūsti,
Kurį kaimyną reik' pirmiaus sumusyti:
Ir už baisiausią piktadėją rado
Kunigaikštystę Mozuro Kunrado!

V.

Leszkas Baltasis — tai Lenkų karalius,
Kunradas buvo tuomet jo vasalius;
Lietuviams kelias čia buvo ne naujas:
Ne syk Mozuruos jau liejos jų kraujas;
Žino, kad drutos pilys akmeninės,
Drąsios ir stiprios kareivių krutinės;
Bet užpult' sziandien patogus yr' laikas:
Valdons Kunradas — dar jaunas tik vaikas;
Traidėnas savę tuomi teramina,
Kad lengva tokį įveikti vaikiną. —
Ligos prispausta motina jo sena
Verkia tik vyro, su kuriuom' gyveno;
Žmonės artojai savo javus valo,
Senatai jų linksmas be galo.
O kunigaikštis medžioja kasdieną,
O sargai pilių — sumigo ant sienų!
Tegul tie szoka, tie po girias trankos,
Tie saldžiai miega su bardisziais rankos':
Prikels juos riksmas svecių neprasytų,
Lietuvių ginklai ir balsai trimytų!

VI.

Traidėnas liepė isz ryto duot gandą;
Grios ir kalnai, tartum, nusigando . . .
Ir atkartoję jo balsą po orą, —
Ir taip apskelbė kunigaikszčio norą:
Dienai sukakus, nors plati Lietuva,
Visur jo noras jau žinomas buvo!
Giriose, laukuos', ant kelių, kelelių,
Rinkosi buriai Lietuvos vaikelių;

Skubinas' visi į mielą Kernavą,
Kurioj' Traidėnas narsus vieszpatavo!
Tik juos pamaczius jau reikia bijoti!
Augszti, narsingi, apžėlę, dužoti!
O rubai baisus: visi apsivilko
Su vilnų kailiais meszkino, ar vilko;
Prie szono kirvis ir trimytai kabo,
Rankoj ragot'nė, o vėl, lyg dėl dabo,
Ant galvos tuli ragus jau czio turi;
Kits snukį luszi, kits baisią kepurę.
Žirgai laukiniai tartum rodo drąsą:
Tik spardos, žvengia, kojoms žemę kasa.
Kiekvienas klaustų: kas per sutvėrimas?
Kas per baisulis? ar isz peklos imas?
Nės veido žmogaus beveik neregėti, —
Baiminga szirdis tik gali įspėti!

VII.

Lietuvius veda narsingas Traidėnas,
Aprėdits dailiai ir suvis ne senas;
Žirgas jo žvengia ir skamba trimytas,
Isz jau czio rago gražiai padarytas.
Liemuo jo laibas, — pažim' tuo vaikina;
Augsztas kaupokas jo galvą dabina.
Plunksnos ant virszaus kaupoko styrėjo,
Ir dailiai sklaidės' ant peczių nuo vėjo;
Apdegęs veidas, sveikas ir raudonas,
Bet susiraukęs, matyt pikts valdonas;
Juodoms akimis kad dirsterės tyczia,
Tartum, kad žmogų nor perdurt vilyczia.
O kad pažiuri į mergelę jauną,
Jos szirdį minksztą kaip gaute pagauna.
Pundelis plunksnų, plaukai garbiniuoti —
Gražu, kad jojant ima plevėsuoti;
O juodi usai grožina jo veidą,
O ilga barzda žemyn nusileido;
Rankos be szarvų, tik rubas lininis —
Liuosas, kad kiekviens kirtis but' smertinis!
Per vieną petį pakabints ant juodo

Diržo trimytas, kuriuom' gandra duoda;
Ant kito peties didis kirvis kabo,
Ką galvą skaldo Mozuro nelabo;
O vėl prie szono matyt kalavijas,
Kurio isztolo neprieteliai bijos' . . .
O Žirgas bėras žvengia, ardo žemę,
Tikrai savo ponui gerą laimę lemia . . .
Drebėk, kaimyne, ir nulenkkie sprandą!
Kas jam prieszintus, tokio netsiranda.
Tai ne koks loszis, ne koks juokas yra,
Kad tiek kareivių, — o vis vyrs į vyrą!
O žirgai spardos, žvengia ir putoja,
Net žemė dreba po jų smarkia koja!
O kad, pastatę narsingą krutinę,
Užtraukia garsiai dainą sutartinę —
Laukuose, girioj' atsiliepia aidas,
Kad ir jų paczių baigsztus žirgai baidos!

VIII.

Kariszka senovės Lietuvių daina.

Tegul giria szlamszczia, užia, tratata, tratata,
O mes trauksim į karužę trata, tratata.
Sustiprinsim sziantdien dvasią,
O ryt kraują liesim drąsiai (trata 5 sykius)
Jokim — geras laiks!

Tu žirgeli juodbėrasis,
Karėj bicziuli tikrasis!
Kada prieszus vads kapoja,
Tu tik nedrebėk kovoje,
Bet stipriai stovėk!

Stipriuos muruos' sėdi Lenkas
Bet narsumas ano menkas:
Prie tų murų vos prijojom,
Tuojaus Lenkus iszkapojom,
Sugriovėm pilis!

Žinom žemę Vokietijos:
Ten mergelės kaip lelijos,

Vokiečius mes užkariavom,
Jų mergeles iszbucziavom,
Neisztruko mums!
Kad muszēmēs' antrą kartą,
Sudrebėjo Dansko vartai;
Kad mus buris ant jų szoko,
Net nublanko vad's Kryžioķų,
Dansko pilies pons!

IX.

Babinskoj' pilyj' yr' daug gyventojų.
Bet visi ramiai valdonai medžioja;
Apžetę volai, vartai atdaryti,
Apslinkę grabės, kuolai iszardyti,
Geriausį vyrai, ką grumias kovoje,
Su kunigaikszcziau giriose medžioja.
Pilis be sargų suvis pasiliko.
Mat, netikėjo nieks tuomet plėsziko.
Kunigs Kunradas, sunus Ziemovito,
Medžiot' iszjojo, vos tik diena szvito;
Per dien' medžioja, vakare prie vyno,
Rodos, juog pikto netur' jis kaimyno.
O tas baisiausias yra piktadėjas,
Kuris slaptomis užpuola atėjęs! —
Kunigas kartą briedį didį rado,
Dėl to kareiviai ir tarnai Kunrado —
Sargai, bajorai isz viso aplinko
Užmuszt' ragocziaus girion susirinko;
Kiekvienas labai nor tą garbę gauti,
Lando po krumus, nor briedį nuszauti.
Antra nedelia, kaip bajorai jojo,
Per dienų dienas to briedžio jieszkojo.
Po pietų miega uksmėje medelių,
Vakare puotas kuopuikiasias kelia:
Kunradas linksmas — midus, vynas teka!
Linksmas svecziai, dainuoja ir szneka!

X.

Briedis, tą dieną nuszautas, mat', tapo, —
Džiaugėsi, gērė visi ant jo kapo;

Tik sztai iszgirdo medinczių tų kruva
Garsą trimytos, kurs neaiszkus buvo,
Bet kaskart garsiaus pradėjo skambėti —
Paskui verkimas ir riksmas girdėti!
Kunradas klausia burio savo vyrų:
„Ar jus nežinot, koks tai riksmas yra?“
Atsakė Pelkus, vyriausias vadovas:
„Gali but', kelia ukininkai kovas,
„Tai niekis, pone: isz to nebus pikto,
„Baigkime vyną — gaila but', kad liktų.“ —
Klausė Zb. gnievo, kad jam pasakytų,
Ką tai ženklina tas balsas trimytų.
„Tai koks medėjas savo kurtu vaiko, —
„Eikime girion, nės jau mažai laiko.“
Klausė Lessoto, pilies apginėjo,
Ar mato gaisrą, kurs toli žibėjo.
Tas pažiurėjo į tą szalį linkon:
„Tai niekis, pone: tai darbs keliauninko,
„Kuris isztolo per girią keliauja,
„Užkuria ugnį ir laužą sukrauja.
„Eikime gulti, malonus kunige,
„O ryt' vėl medžiot', vos busim pramigė.“
Tokią patarmę kunigaiksztis gavęs,
Ginklą ir szarvus atriszo nuo savęs;
Ant meszkos kailio sunus Ziemovito,
Tartum į lovą, miegoti sukrito.
O pagal tokią paveizdą kunigo
Visi bajorai ant pievos sumigo.
Bet-gi už girios vis girdėt' trimytas,
Rėkimas, verksmas neiszpasakytas!

XI.

Traidėnas pilyj'; jau stovi ant volo,
Garsas trimytos girdėti isztolo,
Plauszinėms virvėms sargai suraizginti;
Lietuvių virszus — nēr' kam pilies ginti,
Angą skarb'nyczios Kunrado sugriauja
Ir Piastų turta dalinas po saują
Duris koplyczios kirviu sukapojo,

Kur buvo kryžius svieto Atpirktojo.
Arnotas gražias, auksinį kieliką,
Paėmė viską, mažai kas ten liko;
Klaupdami praszė kunigai valdono,
Kad nors guodotų Kryžių Jėzaus pono;
Valdons į Jėzaus dirstelėjo kanczią:
„Tai Dievas jusų?! Už ką jis teip kenczia?“
Tarė, ir tuojaus piktums atsileido,
Aszaros tykiai ritosi per veidą.
„Žinau tą kryžių jus iszganytojo:
„Juk jį ant rubų Križiokai neszioja;
„Tikrai jūs' Dievą užmuszė Kryziokai,
„Nėsa kankinti su džiaugsmu jie moka!
„Sakyk man, seni, kad Dievas kentėjo,
„Ar netsirado tarp jūs apginėjo?!
„Reikėj' duot žinią į mano tėvynę,
„Tikrai Lietuviai jį butų apgynę!
„Oi, koks sukruvints! Del ko tą erszkėti
Davėte anam ant galvos uždėti?!“
Teip jis kalbėjo ir tarė į vadą,
Kad nimtų nieko, ką koplyczioj' rado,
Lietuviai girdi jojo paliepimą,
Iszeina laukan ir lobių neima.
Į szviesų butą kareiviai įėjo,
Kuriame knygos visokios gulėjo:
Vertesnės szventos gražiai apdarytos,
Prie sienų buvo drutai prirakytos;
Kitos sudėtos eilioms ant lentynos —
(Skaitymai gražus dėl liuosos adynos):
Knygos szventųjų, ką gražiai gyveno,
Tai isz jų žmogus tur dvasiszką peną!
Papuosztos visos, puikiai apdarytos,
Sunkiai per ilgus metus suraszytos;
O tai vis darbas zokoninko seno,
Kurs szvento kryžiaus kliosztoriuj gyveno.
Czia krikszczionystės yr' pamatas szventas,
Senas ir naujas Dievo testamentas.
Czia vėl pluosztelis balto pergamino,
Kuriame gražius rasztus patalpino:

Tulijaus Marko, Vergiliaus ir kitų
Senojo Rymo galvočių mokintų
Rymas Lenkijos yr' krikšto motina,
Jai mokslą savo noringai dalina;
Del to jai davė rasztus szitų vyrų,
Kuriuose mokslas ir iszmintis yra;
Giminė Piastų tai jau isz senovės
Pirkti ir rinkti rankraszczių neliovės,
Lietuviui knygu įtalpa nerupi,
Jis bijo velnio, kurs, gal' but, ten tupi;
O kad isztruktų isz kalinių tokių,
Lietuviams vargu pridirbtų visokių! —
Kiek ten kripuczių szeip ir teip sudurtų —
Tai ženklai Pokliaus dėl darymo burtų!
Traidėnas sziteip vienas sav kalbejo
Ir žvairioms akims į knygas žiurejo.
Paėmęs rankon knygas po daug kartų
Atdaro, žiuri, visoms pusėms varto:
Liepė saviszkiams, kad ugnį sukurtų
Ir sudegintų tą daugybę burtų!
Gauja, iszgirdus tokį paliepiamą,
Pirmaus auksines kabes laužyt ima,
Tai lapus plėszo, tai apdarus laužo,
O paskui meta ant deganczio laužo . . .
Kad ugnis mokslą senovės naikino,
Kad braszkėj' raitės lapai pergamino —
Staiga isz baisių knygu burtininkų
Iszkilo dvasia ir ore isznyko!
Kaip pauksztis augsztyt tartum nusirito:
Septyniais szviesos spinduliais praszvito!
Tiesa, jie matė Dievo szventą dvasią,
Nuo kurios gannam mes iszmintį drąsiją.
Tai dvasia meilės, o ne neapkantos,
Vertiemis duoda ji dovanas szventas;
Ateis tas laikas, kad Lietuvos žmonės
Su aszaroms mels jos szventos malonės!

XII.

Surishti sargai. O pergalėtojai
Dalinas lobį, bet silpnus guodoja:

Moterų buris ir du zokoninku
Verkia ir szaukias' prie Dievo patyku.
Prieszintis nēr' kam, nēsa nuo plēsziko
Visi pabēgo, kas tik gyvas liko.
Bet kad Lietuviai vyno Ziemovito,
Kelnorėj' radę, daug bosų iszrito —
Koserēn pylė, ik protą prastojo —
Tikrai jau tada pasiuto kovoje!
Tuomet moterį ar sėnį ar vaiką
Kapoja, bado — nieks jų nesulaiko.
Gražiausių butų tyczia sienas tranko,
Į langus szaudo vilyezioms isz lanko.
Skamba trimytai ir viskas tik mainos:
Tik girdēt keiksmas ir baises jų dainos!
Į kurias tiktai atsibasto vietas,
Lieka lavonai ir kraujas pralietas!
Tik sztai su kartu tiltas sudundėjo;
Tai grįžta buris Kunrado medėjų;
Pelkus pirmiausiai, kiti paskui vadą,
Girtus Lietuvius tik kerta tik bado,
Mindžioja arkliais galvas pusiau girtas,
Perveria durklais krutines netvirtas!
Bet srovėms kraujo ir balsais trimyto
Lietuva greitai tapė iszblaivyta!
Ir vėliai ginklai tik žvanga tik poszka!
Baisi ta kova, kurios visi troszko!
O kircziai Lenkų iszpustyto kardo
Galvas Lietuvių tik skaldo, tik ardo!
Bet ir musiszkiei bardiszium' ką džiauja,
Tas jau ant amžių kvėpuoti paliauja.
Kriokia krutinės, žmogus žmogų bado —
Lietuviai grumias su Lenkais Kunrado!
Ir meszkos kailio ir rubo turtingo
Tik sklypai laksto — viskas muszųj' dingo;
Tik girdi keiksmą ir dantų griežimą:
Giltinė savo gausų pelną ima.

XIII.

Vadovas Pelkus Traidėną sutiko;
Kaip žaibas szoko ant smarkaus lupiko.

Pelkus nors senas, bet dideliai tvirtas,
Bet ir Traidėno tvirtumas pagirtas.
Traidėnas karsztas, smarkus lyg Perkunas,
Pelkaus karėse artavotas kunas.
Kaip tyrų liutai szoko viens ant kito —
Bet nė viens isz jų nuo žirgo nekrito.
Isz plieno kardų net byra žarijos —
Bet abu drąsus viens kito nebijcs'.
Kardas Traidėno įpykusio rankoj
Į kardą Pelkaus lyg Perkunas tranko.
Matyt, juog Pelkus karžygis tobulas:
Atmusza kirczius ir stovi lyg szulas.
Ant arklio Traid'nas ir szeip ir teip kraipos',
Didvyris Pelkus isz jo karszczio szaipos;
Taitum prigijo prie jo rankos kardas:
Neveltui garsus Lenkijoj' jo vardas!
Isz kožno kirczio pažym', kad muszyje
Traidėno galvos Pelkus neguodoja.
Bet nekarszcziuoja ir smerties nebijo,
Saugojas tiktai Traidno kalavijo!
Tai buvo muszis! Retai toki buna!
Kircziai jų kardų — kaip trenksmai Perkuno,
Traidėno ginklas Lietuvoj' nukaltas —
Sunkus, plieninis, nedailus, nebaltas —
Nors mikliai vartės rankoj' vyro tvirto,
Bet plieno szarvų Pelkui neprakirto;
O Pelkaus kardo papuosztas ir kotas,
Asztrus, plieninis ir užartavotas;
Baisus juom' smogis rankoj' Pelkaus buna:
Prakirto szarvus ir pasiekė kuną;
O kur prisiekia, ten padaro opą;
Iszszoka kraujas ir perszi ir sopa
Bet kada skausmą Traidėnas pajuto,
Puolė ant Lenko su smarkumo liuto.
Tartum pasiutęs jis ant Pelkaus szoko,
Perskėlė kardu ant galvos kaupoką!
Pelkus pasviro, bet atgalia ranka
Drožė, net smarkus Traidėnas nublanko:
Nutruko ano net juostos szikszninės,

Kurioms pririsztas szarvas ant krutinės;
Rodės, kad pasieks Pelkaus ranka druta,
Kur szirdis Traidn krutinėje kruta!
Bet akies mirksnyj' antru kircziu kardo
Lenkui kaukolę Traidėnas suardo!
Griuvo nuo arkljo lyg wedžio kamienas,
Pabaigė Pelkus garsias savo dienas!
Puolė isz rankų dailus kalavijas;
Tik szaukia vardus Jezaus ir Marijos.
Numirė. —

XIV.

Visur Lietuviai įveikia.
Lenkai pasiduod' (nors mįslyje keikia),
Per kiemą teka karszto kraujo srovės,
Tiktai kur-ne-kur dar musztis neliovės'.
Szarvus, lavonus į žemę sumynė,
Isz srovės kraujo tik didė purvynė
Girdi tik szauksmą ir Lietuvių kirį,
Kurie sužeisimams padeda numirti.
Į kurią szalį tiktai pažiurėjo,
Matyt', kad visur Traidėnas laimėjo.
Kada jau pilis į jo ranką kliuvo,
Nor iszplėszt' turtus, ką dar likę buvo,
Pastatė sargus, ginklą apžiurėjo,
Ir į gilumą pilies jis nuėjo.

XV.

Traidėnas gilyn žengia pirmutinis,
Po kojoms dunda grindys akmeninės.
Paskui jį kiti vadovai jo seka,
Bardisziaiai barszkin' ir garsiai sav szneka.
Liemuo jo laibas, pažym' tuo vaikiną:
Augsztas kaupokas jo galvą dabina,
Plunksnos ant virszaus kaupoko styrejo
Ir dailiai sklaidės' ant peczių nuo vėjo;
Apedgęs veidas sveikas ir raudonas —
Bet susiraukęs — tur but piktas ponas.
Juodomis akimis kada dirstels tyczia,
Tartum, kad žmogų nor parvert vilyczia!

O kad pažiuri į mergelẽ jauną,
Jos karsztą szirdį kaip gaute pagauna!
Pilis jo rankoj', jis yra valdonas,
Bet akys aiskios ir veidas malonus.
O juodi usai grožina jo veidą,
O ilga barzda žemyn nusileido;
Rankos be szarvų, tik rubas lininis,
Liuosas, kad kiekviens but' smogis smertinis.
Per vieną petį pakabints ant juodo
Diržo trimytas, kuriuom' gandą duoda;
Ant kito — kardas kruvinas kabojo,
Kuriuom daugybę Lenkų iszkapojo.
Kraujas ant jojo dar nesukrekėjo,
Raudonais laszais ant grindų varvėjo.

XVI.

Į vieną grinczią, į kitą įėjo,
Nieko nerado, tik aidas skambėjo.
Jau nuo senovės Piastų giminėje,
Bajorai puotas czia kelia suėję;
Czia ir Kunradas medėjus vaiszina,
Kad ant medžioklės isztraukti ketina.
Ažuolo stalias ant raginių kojų,
O prie jų suolai dėl prastų artojų.
Sukalti kriukiai, rinkės sienoj grinczių:
Ten risza kurtus, skalikus medinczių.
O kampe kamins pastatytas tyczia,
Idant szildytą žiemoje seklyczia.
Tai yra vieta dėl žilų senelių,
O maži vaikai sėdi ant jų kelių.
Sziam bute ponai vakaro adyną
Linksminas, szoka ir geria sav vyną,
Bet sziantdien czionai tyla lyg ant kapo:
Nieks nesilinksmin', nēr' nē gyvo kvapo,
Tik juosta saulės ant grindų regėti,
O einant aidas kampuose girdėti.
Ugnis užgeso, kaminas atszalo,
Tik tuszczios taurės matyti ant stalo,

Czionai Lietuviai aplink' pažiurėjo,
Paskui prie trecių jie durų priėjo.

XVII.

Traidėnas smarkiai su bardisziūm kirto,
Net truko stumos ir durys parvirto ;
Bet szoko atgal, tartum iszsigando,
Griebė už kardo ir tuo gintis bando!
Tartum pamatė czia paslėptą burį
Kareivių Lenkų, bet kad geriaus žiuri,
Mato ant slenksczio tik skaiszią mergele,
Kuri jam drąsiai stojo skersai kelio.
Buvo tai duktė Ziemovito — Ona,
Sesuo Kunrado, silpnojo valdono,
Skaisti, raudona lyg „pražydus“ rožė,
Kuri vos — tik-ką pumpurą atvožė,
Akys tik dega, tartum, dvi žarijos,
O veidas rodo, kad nieko nebijos'
Anukė Piasto: toj' giminėj' garsus
Gimę karaliai ir drąsus ir narsus!
Laukuose karių perleidus' jaunystę,
Nebijo kardo, bardiszių pažinstą.
Kad auklė lopszyj mergele siupavo,
Karių daineles jai tada dainavo ;
Apie Lietuvius minėjo narsingus:
Tai nožmius, baisius, tai vėl maloningus.
Szarvai ir ginklai — tai jai ne naujiena,
Kareivių darbus girdėjo kasdiena,
Ir apsirėdžius į jupele juoda,
Tarp durų stovi ir įeit neduoda.
Savo namelį, tartum liutė, gina:
Buriui Lietuvių bardisziūm grasina.
Traid'nas bardisziaus suvis nebijojo:
Šumusztų ginklą, parbloksztų po kojų,
Bet ji akelems meiliomis žiurėjo,
Traidėnas dreba, lyg lapas nuo vėjo:
Skaistumu veido ir akelems savo
Lietuvos liutą tuojaus užkariavo:
Su gėda greitai nuo jos atsitraukia,

55525

Centr. Biblioteka
Mokslu A.

Stebėdams žiuri ir tartum ko laukia.
Mergelė tarė į plėszikų gaują,
Kalboje Rusų, kuri jiems nenauja:
„Kareiviai! manę galit sukapoti,
„Gilyn neleisiu, nės ten serga motė!
„Kunige narsus! tu turi galybę!
„Guodok nelaimę mūsų ir silpnybę!
„Giminei Piastų palik nors szį kampa;
„Ką pilyj' rasi — viskas tavo tampa;
„Paliepk kareiviams, tegul negadina
„Nors to butelio, kur serga motina!
„Imk lobį mūsų, vyną kelnorėse,
„Imk szarvus, ginklus — ką tiktai norėsi,
„Tik szlovės mūsų teikkis negadinti,
„Ir tavo likims gal' atsimainyti!!
„Nesijuok, vade, regėdams mergelę,
„Kuri bardiszių priesz tavę czia kelia;
„Dorybę ginant — Dievas mano skyda,
„Suszelps jaunystę, kuri vos prażydo.
„Del to su drąsa asz stosiu į kovą,
„Neleisiu nieko, kur motinos lova!“
Tarė, ir greitai mergelė padori
Pakėlė ginklą, tartum kirsti nori.
Isz kur ta drąsa pas mergelę imas?
Isz kur narsumas ir tvirtas ryžimas?

XVIII.

Traid'nas užkaitęs į žemę žiurėjo,
O potam sziteip mergelai kalbėjo:
„Kunigaiksztiene! mes narsus kovoje,
„Bet ir mūsų szirdyj' dorybė keroja.
„Mes piktos mislies galvoj' neturėjom:
„Gėda ir gaila, kad jus pergalėjom;
„Žinomas daigtas, kad laikuose karo
„Geriausias žmogus nelabystę daro;
„Paėmėm pilį: dėl ko jūs' tėvynės
„Vyrai medžiojo ir nuo mūsų negynės'?
„Kurie jau žuvo, tegul' žemė' liekas',
„Bet pilies jūsų neдрaskys jau niekas.

„Tik mūs' plēšikais, meldziū, nevadinkit',
„Ant svečių vietos Lietuvius sodinkit';
„Ant vienos nakties tik praszom nakvynės,
„O rytoj' trauksim į savo tevynę.“
Sziteip pasakęs, vadovams kalbėjo
(Kurie į pilį su juomi atėjo),
Kad jie plēšikus tuojaus sulaikytų,
Idant jau daugiaus pilies neardytų.
Vos tik paliepė, gauja vyrų piktų
Ant vietos stojo, lyg stabu isztikta.
Tiktai isztolo dar girdėt verkimas,
Baisus dejavims, szauksmas ir keikimas.

XIX.

Ona ant ginklo pasirėmus' koto
Stebis ir žiuri ant Traid'no szarvoto:
Nės czia dorybės regēt nelukėjo,
Dėl to jos rusta szirdis suminksztėjo!
Vyrai, jei norit, kad moters mylėtų,
Bukite narsus, drąsus, bet doringi,
Nors menkuos rubuos, bet darbuos teisingi.
Puikus parėdai tegul tiemis lieka,
Kurie tik puoszias, daugiaus negal nieko.
O kuną jusų te puoszia dorybė,
Elgims patogus ir mokslo szviesybė,
O darbai tokie, kad szirdį užgauna,
Tartum į kilpas mergelę sugauna.
O tokia meilė, pagyrimas, szlovė,
Ką darbai tavo jos szirdyj' sukrovė,
Negreit isznyksta — ji gins juos verkdama,
Nors tu, kaip Traid'nas, draskytum jos namą!
Ji praeitinę tav greit dovanoja —
Tik gražius darbus szirdyj' atkartoja;
Viską užmirszta ir viską atleidžia,
Ir tavę karsztai pamylėti geidžia!
Nės darbs doringas — juo yra retesnis,
Juo rodos mumis mielas ir gražesnis!

XX.

Traid'nas sugrižo. Jau ant veido jojo
Regēt szvelnumas, nėra kitaip dumojo;

Szvieisybe aiskia jo akys žibėjo,
O rankas tartum prie maldos sudejo;
Tokiam paveiksle teip rodės meilinga,
Kad net užkaito mergelė gėdinga.
— „Kunigaikštiene, kovą nuramdinsiu,
„Sugręsziu lobį, skriaudas atlyginsiu;
„Tik įleisk gilyn ant valandos vienos,
„Kad motei tavo duocziau labas dienas:
„Ant tavo žodžio paliaudamas karą,
„Su Piastais noriu padaryt sandarą!“
— „Gali paliepti, narsingas valdonai!
„O ne praszyti,“ — atsakė jam Ona —
„Bet kad įleiscziau ten tavę szarvuotą,
„Tai iszgąsdintum motiną ligotą;
„Bardiszius tavo, kardas ir trimytas —
„Veizdėk — dar laszais kraujo aptaszkytas;
„Padėkie ginklą, kunige galingas,
„Busi priimtas kaip sveczias meilingas.
„Prosenių mano platus stalias yra:
„Bus kur pasodint karžygiszką vyrą!
„Brolis po girias su žvėrimis vaikos,
„Bet ir jam grįžti rodos jau yr' laikas.
„Tuomet užgersit pabaigimą karo
„Ir padarysit amžiną sandarą:
„Pas Ziemovitus, namuose Kunrado —
„Nebijok — vyliaus dar niekas nerado!“

XXI.

Greitai nubėgo pasakyt motinai,
Juog naują sveczią atvesti ketina.
Traid'nas kaupoką nuo galvos numauja,
Atriszta kardą ir nuszluosto kraują,
Kruvinus szarvus nuo savęs nutraukia,
Ir atsakymo nekantringai laukia.

XXII.

„Eiksz, kunigaikšti! atlankyk mūs' butą!“
Tarė užkaitus (smarkiaus szirdis kruta!)
Ėmus' už rankos ji dailų vaikina,
Pas savo motę meilingai vadina;

Per didę, tuszczą jiedu grinczią ęjo —
Suvis ten tyka — tik aidas skambęjo;
Tik girdi kartais dusavimą tyką:
Apmauda suvis tarp jų išnyko . . .
Mergelei einant tik aszazos byra . . .
Dievas tik žino, kar jos szirdyj' yra!
Sztai vel į kitą jie butą įęjo,
Kur motė Onos ligota gulęjo.

— „Motin!“ — jis tarė, — „kovot jau pakanka!“
„Atleisk man kaltes ir duok savo ranką!“
— „Nežudyk mumis su duszia ir kunu!
„Mes žinom, kokios tiesos karo buna!“ —
Teip sena motė Traidėnui kalbėjo,
Aszaros gailios per veidą byrėjo.
— „Sveika, mocziute! tu ir duktė tavo!“
Ir ranką anai Traid'nas pabucziavo.
„Mes jau neplėšiam, nebijok Traidėno,
„Dėk ant patalo savo galvą seną.
„Pilyje buvo jau viskas Lietuvio . . .!
„Bet duktė tavo jį apgal be szuvio! . . .
— „Onute,“ — tarė senoji mamytė, —
„Kur yr Kunradas, liepk jį pavadinti!
„Rasi, kad smarki atėjo Lietuva,
„Jis ēmė gintis ir kovoj pražuvo!
„Ai, galva mano, galva nelaiminga,
„Likau naszlaitė — sunus mano dingo!“
Tik rankas laužo, graudžiai aszaroja —
„Kam man gyvastis, kam manę guodoja!
„Kam karalystė, kunigaikszčių turtas . . .
„Kur sunus mano? Argi jis nudurtas?
„Vade Lietuvių! savo kardo kircziu
„Ir manę užmusk, kad sykiu numircziau!“
— „Kunradas girioj dar žvėris naikina,
Atsakė Ona, — jis nieko nežino;
„Bet gaisrą pilies turės pamatyti,
„Nebijok — ateis tavę atlankyti.“

XXIII.

— „Asz jau czia, motin“, — Kunrads garsiai sako, —
„Mokėsiu vaiksziot savo tėvo taku:

„Tuojaus isz pilies plėszikus iszvysiu,
„Už mūsų skriaudas asz jiems atkerszysiu . . . !
„Tu czia, Lietuvi! a! radau lupiką!“
Tarė ir vos tik kardu neisztko;
Traid'nas be ginklų, bet kumszczioms kad kirto,
Kunrads, kaip pėdas, ant grindų parvirto.
Apmaudą giežia sunus Ziemovito . . .
Greit atsistojo — ne gana jam szito —
Jis vėl ant Traid'no puolės nemaloniai:
Vėl prasidėjo nelygi karionė . . .
Lyg uola stovi Lietuvos vaikas:
Netur jis kardo, tik kumszcziomis ginas.
Bet akies mirksnyj', lyg spindulys saulės
Tarpu baimingų debesų pasaulės,
Tarp kovojanczių ir piktų valdonų
Skaisti, lyg žiedas, atsistojo Ona.
— „Paklausyk, broli, kam kardą pakėlei?
„Nuo tavo kerszto netgys numirėliai,
„Jug žinai, broli, tu karo gadynę:
„Lietuviai mūsų užpuolė tėvynę —
„Kruvinai gynės musiszkiei nuo jujų,
„Bet toks likimas — virszus stipresniųjų.
„Tav tiesą, brolau, turiu pasakyti,
„Lietuvis pilį norėjo draskyti,
„Asz tik nuramdžiau jo baisią nožmybę
„Ir pabudinau szirdyje dorybę:
„Nutilo kova ant liepimo vado.
„Mums visas skriaudas atlyginti žada:
„Padėjo szarvus ir kardą isz rankos,
„Dabar lyg svecias jisai pas mus lankos;
„Ne laiks gailėtis, ne laiks apmauduoti,
„Geriaus bus ranką viens kitam paduoti!
„Ar tas, kurs manęs paklausė noringai,
„Turi to žingsnio galėtis szirdingai?
„Kad skriaudą tokią tarp mūsų nukęstų,
„Ir but' užsmaugtas jis namuose Piastų?!
Teip sakė Ona, skirdama du vyrų,
O isz akių jos aszarėlės byra.
Karžygiai savo sulaiko narsumą . . .

Kiekviens pažiuri į szirdies gilumą . . .
Tad ranką meiliai suspaudė viens kito,
Traid'nas ir Kunrads, sunus Ziemovito.

XXIV.

Prie vieno stalo ant kiemo pilyje
Lenkai, Lietuviai linksminas suėję;
Anukai Piastų Lietuvius vaiszina,
Vyną kareiviams gausingai dalina,
Po pirmą taurę iszgērė Lietuva
Už savo brolius, kurie kovoj žuvo;
Antrą ir trecią — už tevynę savo
Ir kad su Lenkais susibicziuliavo;
Linksminas drauge — apmauda isznyko,
Tartum' tarp savęs niekad nesipyko!

XXV.

Namuos Kunrado puota dar didesnė:
Skanesni valgiai, gėrimai brangesni;
Prie stalo sėdi vadas prieszais vadą:
Musų Traidėnas piesz Lenkų Kunradą.
Kalba tarp savęs nuo žirgų, nuo kurtų,
Nuo didžių elnių tą dieną nudurtų:
Ona, nuo kaktos nužėrus tik plaukus,
Žiuri į Traid'ną ir žodžius jo girdi;
Tartum ji džiaugias, to sveczio sulaukus' --
Kas gal suprasti moteriszkių szirdį?!
Kartais užrausta, lyg uoga raudona,
Kad į Lietuvos pažiuri valdoną --
O to nežino, kad akelėms savo
Lietuvos liutą kaip gaute pagavo.
Bet reik žinoti, kad karalius tyro
Nemoka slėpti, kas jo galvoj yra!
Negali kęsti jo krutinė druta
Daugybės jausmų, kurie szirdyj' kruta.
Taurę į ranką paėmęs pakėlė:
— „Kunigaiksztiene, už jus' sveikatėlę:
„Skaisti duktė jus'! pasakysiu stacziai:
„Duokite Oną, duokit man už pacią,

„Toks jau papratims mūsų Lietuvoje:
„Tuoj' lupos reiszkia, ką szirdis dumoja:
„Mano gėrybės, didis žemės plotas
„Dukterei jūsų bus padovanotas.
„Ji savo dievams, ašz savo tarnausiu
„Ir jos tikybės niekad neužgausiu;
„Doringi žmonės mano Lietuvoje —
„Kuniges tartum dievaites guodoja!“
— „Vade Lietuvių, ašz esmi tik žmona,“
Atsakė motė, — „ašz tinku maloniai;
„Bet reik paklausti kunigo Kunrado,
„Ar duoti savo tav seserį žada?“
— „Ona, — klausė tas, — nori, ar nenori?“
Bet tik užkaito mergelė padori.
— „Traid'nas“ — tarė ji, — „ir pergalėtojas:
„Pagal jo valią tegul vislab stojas;
„Lai tavo, motin', iszpildysiu norą,
„Dovana busiu už jo darbą dorą.“
Ir teip Traidėnui savę pažadėjo,
Klaupė priesz motę ir verkti pradėjo.

Užbaigta.

Gali but, man sakysit: dar baigti nereikia,
Mūsų' jaunieji į poras neina teip veikiai!
Bet atleiskit — nės szitas gražus padavimas
Ne isz mano pramonės, bet isz knygų imas,
Kiekviens amžis tur savo budą, papratimą,
Kiekviens žmogus vis peikia paprotį svetimą.
Ir szitas padavimas jug teisingas yra . . .
O dailios Lenkų mergos ir Lietuvos vyrai!!
Gražios akys doringų mergelių Lenkijos
Sutirpina Lietuvį, kaip vaszką žarijos.
Jug ne gėda didvyriui, kad, radęs grožybę,
Sumažina apmaudą, sulaiko narsybę.
Ne gėda giesmininkui, o, broliai, ne gėda,
Kad svietai tokius darbus didvyrių apgieda!
Kiekviens darbas doringas bus dar naudingesnis,
Kad taps jis apgiedotas, tai bus ir gražesnis.

Broliai mano Lietuviai, jei šzi pasakēlē
Szirdyse jusų meilę tevynēs pakēlē, —
Taigi, meldžiu, skaitykit — daugiau paraszysiu;
Tik Lietuvą mylēkit — szirdingai praszytiu.

Galas.

Biržio 2 dieną 1884 m.

Kaimo mokykla.

Versta isz Kondratowicz'iaus.

I.

Ant galo mūsų kaimo stojosi naujiena:
Ar reik' juoktis ar verkti — dar niekas nežino,
Be kamino, mat, butą pastatė tik vieną,
Dar nė rąstų puszinių kalkėms neplipino,
Dar langai nįstatyti, pasienyj' sudėti,
O jau suolai suneszti tartum į meldyklą,*)
Kaip sviets svietu, stebuklai tokie negirdėti:
Busiant mokykla!**)

II.

O gal but tai geras, gal' piktas dalykas,
Negyvėlis juos žino! Liepia vaikus siųsti:
Liepia pons, liepia kunigs, liepia virszininkas,
Tegul jie sau ir eina — nēr' czia už ką plusti!

III.

Pargabeno ten tokį ponėlį isz miesto,
Tur barzdą, kaip szluotelę, — mažiukę, geltoną,
Kailiniukus trumpukus ir brylį užriestą;
Kaip mes pypkius, — jis ruko cigarėlį ploną.
Pons — ne pons, — nės ne piktas: ne prasczioks, nės
Ne akamons, nės mergų į glėbį negaudo; [skaito,
Pas kunigą nueina, kartais ir pas vaitą;
O su žmonėms vis kalba apie mokslo naudą.
Valgo, ką Diev's suteikia, lanko ukininką,
Ir ragina prie darbo stiklių, murininką;

*) Meldykla — vieta, kur meldžiasi, bažnyčia.

**) Mokykla — vieta, kur mokinasi, iszkala.

Pats prie darbo padeda, nors mažai izmano,
Mokyklą įtaisyti skubin', kaip įmano!

IV.

Mokykla jau įrengta. Kunigs geradėjas
Paszventino su maldoms jos sienas atėjęs.
Susirinko vaikucziai ir tėvai atėjo,
O kunigs geradėjas ilgai jiems kalbėjo:
Apie auszrą, kuri duos mūs' žemei szviesybę:
Apie szventus, ka gynė tikybos teisybę;
Nors ne visi suprato, ką kunigs kalbėjo.
Moters verkė nuo saldžių žodžių geradėjo,
Bet kiekviens gal' atminti užbaigimą gražų:
„Ateik, dvasia szvencziausia, apszviesk protą mažą!“

V.

Stebuklai ta mokykla! tartum kaip miestelyj',
Pakabino prie durų skambantį varpelį;
Vaikams knygas padavė, prie mokslo vadina,
Žiurime, kas isz to bus? Szvencziausia motina!
O tas pons, ką isz miesto teikės' atvažiuoti,
Liepė vaikus nusipraust' ir galvas szukuoti.
Ar tai svieto jau galas, ar ponai apkvaito!
Isz knygelijų kunigas katekismą skaito,
Mokintojas iszguldo visokias naujienas:
Raszo, skaito ir rėkia, kad net dreba sienos.
Ta mokykla lyg turgus vakariniam' laike,
Kada žmonėms užgėrus namon važiuot reikia.

VI.

Teip pradėjo tarnauti mums garbingas sveczias,
Metas mūsų liuosybės — szesziadeszimts treczias!
Sutvertojau mieliausias! į kurią dar szalį,
Vesi jo dalį!

VII.

Grižta isz mokslo kaimo vaikinai,
Linksmas, nės labai gerai mokinas'.
Tur but už mokslą gavo pagyrą,
Nės ant jo veido daug džiaugsmo yra.
Ir teip pats savę žodžiais ramina.

Kunigas sakē: „Dievas jus gina,
Vaikai prascziokų; Vieszpatis didis
Per mokslą jusų garbę padidins!“
Jei tai teisybē, tai but' bepigu!
Asz teip paprascziau prie savo knygu:
Dieną ir naktį, vakarą, rytą,
Ik vis iszmoksiu, kas paraszyta:
Du-o-du — keturi, tai iszmanysiu,
Litaras raszyt iszsimokinsiu,
Jei tik norėsiu, tai iszsipildys —
Busiu dauggalis ir busiu didis!
Bet kuom asz liksiu ant svieto margo?
Artoju tapti tik gaila vargo,
Ant niek' paverscziau asz savo rasztą,
Nesziodams tėvo vargelių nasztą!
Arba kad jauczius reiktų saugoti,
Valkioti žagrę, girion važiuoti,
Valgyti duonos plutelę kietą,
Ir neturėti geresnią vietą —
Tai jau neverta!

VIII.

Man teip iszrodo,
But akamonu yr' didė goda.
Duosiu muzikams! — Gėda mužt' žmones,
Kaip brolius szelpsiu juos isz malonės,
Kaip katekismus manę mokina,
Motina, tėvas kasdien graudina.
Per rugiapjutę su jais dainuosiu;
Alaus ir midaus ik' norui duosiu;
Užsiauginsiu usus, kaip szluotas,
Kutas kepurės bus paauksuotas,
Ir tabakierka bus sidabrinė,
Keturi žirgai — tai bus gadynė!
Imsiu pacziutę, pirksiu karietą,
Kurioj važiuoti bus abiem vieta.
Pati neszioja margą jupele
Ir barnį kasdien su manim kelia:
Pons bara paczią, o poni patį —

Visur teip dedas' kas to nematē?! . . .
Ne . . . akmonu buti nenoriu,
Sunku iszlikti czia žmogum doru.

IX.

Tepliorium' tapsiu. Tokį amatą
Namuose Dievo kiekviens pamato;
Nuteplinėsiu kareivius Rymo,
Kurie prie grabo Jėzuso rymo;
Su gražiais rubais jie aprėdyti —
Isz ko tie rubai — sunku atminti.
O kokios plunksnos, ką galvą rėdo!
Mėlynos, rausvos — nesziot' ne gėda.
Piktus kareivius iszmalevojęs,
Visiems padirbsiu nors kreivas kojas,
Juogei kankino Jėzų senovėj',
Ant kreivų kojų tegul dar stovi!
Gerai jiems už tai! Tepliorium' liksiu,
Už darbą savo visiems patiksiu;
Pirksiu teptuką, dažų visokių:
Raudonų, žalių ir dar kitokių;
Nuteplinėsiu mūsų kaimelį
Gričzutę, upę, pievą, kelelį,
Teip-gi bažnyčią — namelį seną,
Kur senis kunigs mūsų gyvena.
O pas bažnyčią kruvą berželių,
Apie varpnycią burį karvelių.
Viduryj' pievos iszvesiu upę,
Ant skardų kalno krumai sutupę.
Kiekviens, žiurėdams į mano darbą,
Poterius girdės, kad boba kalba,
Ir szunys loja ir moters baras.
Anapus upės regėti dvaras, —
Ant virszaus visko iszauszęs rytas
Ir veid's Marijos Mergės matytas.
Kudykį Jėzų ant rankų turi,
Ant vargų mūsų gailingai žiuri;
Visame rodo savo malonę:
Laimina mūsų aszarų klonį,

Mūs' gyvenimą, seną meldyklą,
Gyvuolius, laukus irgi mokyklą,
Laimina lygiai kiekvieną žmogų,
Kurs gyvenimą veda patogų.

X.

Kada ašz sziteip viens sau dumoju,
Sztai su vėliavoms ulonai joja.
Ai, Dieve, Dieve! ašz tokio žirgo
Kol gyvs nemacziau, — akise mirga.
Kaip tik paveikslą iszmalevosiu,
Ma:sz — su ulonais ir ašz iszjosiu.
Rubas žibantis! . . . bet tai daikts menkas —
Czia man į galvą ne auksas renkas.
Usai bus didi! Geriaus už viską
Pelnyti garbę sau kareiviszką . . .
Kad gavęs kryžių namon sugrįsziu —
Tai tėvus senus tad pradžiunginsiu!
Tėvelis verkia, motina kalba:
„Tai sunus mano — senos pagelba!
Ant tokios puotos sukviesti tinka
Senus ir jaunus, visą aplinką.
Givasties verta tokia valanda!
Mažai ant svieto žmogus jų randa! . . .
Bet jeigu kardu ranką nusmogtų,
Perskeltų galvą — tai butų koku!
Arba kad kartais (tai but' nelaimė!)
Karsztyje muszio apimtų baimė,
Ir jei slaptomis pabėgti reiktų —
Szuniskais žodžiais visi iszkeiktų;
Kaip tad į akis tėvui žiurėcziau?
Tikrai isz gėdos numirt turėcziau!
Ne . . . noris ulonuos tarnaut nēr'gėdos:
Jie turi garbę ir puikiai rėdos,
Vienok daug vargo, visi tai mato —
Pasijieszkosiu kito amato!

XI.

Kuom' dabar busiu? Kad tik galėcziau,
Guviu žmogumi tapti norėcziau;

Nelengva žmogum, sunku ulonu,
Ką dabar veikti? — Pastosiu ponu.
Talką muzikų liepsiu vadinti,
Isz molio butą puikų statyti.
Baudžiavą už tai asz jiems atleisiu,
Po taurę sznapso kožnam įleisiu.
Kad namus gražius man pastatytų,
Liepsiu privežti raudonų plytų.
Kuorą man tokį tur įtaisyti,
Idant debesis juomi gandyti,
Bus lyg baidyklė, ką isz senovės
Žmonės nuog žvirblių gina daržoves.
Motina kartą kulė pas poną,
Nunesziau pietų jai į uzboną,
(O tame buvo dėl gaspadinės
Keletas szauksztų sriubos bulvinės)
Ponas, kurs buvo tad prie kulikų,
Pas savę po piet' manę paliko.
Paglostė galvą, šmė už veido,
Į rumus savo įeiti leido;
Kokia grožybė! Net ramu buti,
Ten minkszti suolai, szilkais iszsiuti!
Veidrodžiai kokie! tartum danguose,
Net savę visą pamatai juose!
Ant visų sienų paveikslai kabo,
Ir jie nemažai priduoja dabo;
Grindys kaip stiklo, o langai kokie!
Nė apsakyti žmogus nemoki!
Pas savę viską teip įtaisysiu:
Pinigų, tarnų prasimanysiu;
Ir pypkę ilgą per visą pėdą,
Karietą, arklius, gražų parėdą!
Iszsimokinsiu tokio liežuvio,
Kokio mūs' kampe niekad nebuvo,
Ir gersiu alų, ką augsztyn szauja,
Smagurius semsiu su visa sauja.
O jeigu tėvas atsilankytų,
Pas manę verkdams duonos praszytų,
Arba ir daugiaus jei gėdos rasis,

Ateis apdriskęs brolis jaunasis —
Ant jų verkimo neatsiliepsiū,
Visus už durų izmesti liepsiū . . .

XII.

Oi, ką asz pliauszkiu, o Jėzau Pone!
Suszelpk tu manę savo malone!
Tėveliai, broli! tą mislį vėjas
Suteikē mano galvai atėjęs.
Atleiskit kaltes! del szito grieko
Per dienas verksiu isz viso vieko;
Prie kunigėlio keliausiu tyczia,
Pagelbos melsiu pas spaviednyczią.
Tegul nemyli nieks tokio vaiko
Ir neapkantoj kiekvienas laiko;
Szitokios mislys — darbas szėtono —
Baisus dėl manęs yr' buvis pono!
Pragare už tai reiks aszaroti,
Ir dar Lozoriaus giesmę giedoti,
Velyk už mokslą gautą naudingai,
Mylėsiu brolius savo szirdingai,
Broliu prasczioku tik buti noriu:
Asz jiems pripirksiu elementoriū,
Tai tada pagirs manę susėjęs
Kunigas, mūsų sens geradėjas!
Miela bus girdėt žodžius patogius:
„Mano suneli, gers esi žmogus.
„Eik laimink' savo gimtinę vietą,
„Eik gražiai arti, mokinti svieto;
„Eik su spateliu, vaduok motiną,
„Kuri darželyj borus sodina,
„Darželį kasdams, su ja kalbėkie,
„Sėklą szviesybės szirdyj pasėkie;
„Szis laikas — tavo dienos gražiausios,
„Eik vardan Tėvo, Sunaus ir Dvasios.“
Tai ir nubėgsiu — bus daug linksmybės:
Kunigas nupirks sėklą szviesybės,
O ji pasėta į dirvą gerą —
Pons Dievs ne Rimsza — laimingai dera:

Dievas duos lietu, szilumą brangią . . .
Iszaugs varpelės net į padangę.
Isz mano mokslo sulaukę nauda,
Motina, tėvas džiaugsmingai rauda.
Kas-gi tą visą naudą pramano?
Tai mano mokslas, tai knygos mano.
Vos-vos neteko veltai pražuti:
Ponu, ulonu norėjau buti;
Bet, rodos', visiems geriaus patiksiu,
Prasceziuku liksiu.

Trys Budriai.

Versta isz Mickewicz'iaus.

Budrius, tris sunus guvius, smarkius kaippats, Lietuvius,
Paszaukęs, tokią žinią suteikia:
Pasiszerkit žirgelius, sutaisykit balnelius,
Kardą ir durklą galastį reikia, —
Sako, Vilniuj sutarę kunigaikszcziai vest karę
Vėl su kaimynais isz trijų szonų:
Algirds užklups Gudiją, Skirgailius gi Lenkiją,
O Keistutis užpuls ant Tautonų.
Esat sveiki, dužoti, — prider' į karę joti,
Tegul dievas jus gina, vaikeliai!
Asz namiej likt rengiuosi, tikt jums patarmę duosiu,
Trys ėsat — trejopą turite kelią:
Vienam isz trijų brolių reikia eit ant Maskolių,
Ten pas Ilmenį į Pilį-Naują. —
Man sabalų brangiųjų pergabens jis nuo jujų
Ir pinigų dar nors kokią saują.
Antras isz jų' tur buti pas kunigą Keistutį,
Idant Vokieczius bjaurius kapotų:
Tas, tikiuosi, isz karo pargabens man gintaro
Ir deinantais iszpuosztų arnotų.
Su Skirgailium trecziasis tegul Lenkijoj rasis:
Nors ten žmonės pavargę gyvena,
Bet man dėlei atminklo parvesz plieninį ginklą
Ir marczyą man tegul pargabena.

Nes Lenkija merginų daugel gražių augina —
Kaip rozės skaiscios meilios, linksmutės;
O akutės jų tartum žvaigždutės.
Priesz metų pusiauszintį, kad pacią geidžiau imti,
Parvedžiau mergą, tartum leliją;
Nors ji anam jau sviete, bet man szirdį vis knieta,
Kada ant mislių atein' Lenkija.“
Budrius juos pamokino, ant kelio palaimino,
O jie — ginklus į ranką — ir joja . . .

Ruduo, žiema artinas, negryžt nė viens vaikinas —
Rasi pražuvo visi kovoje.

Kad senis teip dumoja, sztai viens sunus parjoja,
Ir po skraiste kas-žin ką laiko.

— Tai tu turi gurbutį — ten pinigai gal buti?

— Ne, tėvai — marti del tavo vaiko!“

Vos tikt puota nustojo, antras sunus parjojo —
Ir tas po skraiste kas-žin ką gina.

— Sunau, grįžti isz karo, parvežei man gintaro?

— Tai lenkė, tėvai, mano mergina!“

Vos linksmybės nustojo, sztai ir treczias parjojo,
Po skraiste punda koki ten laiko,

Tėvs neklausė jau treczio, tikt pakviest liepė sveczią
Ant svodbos savo jauniausio vaiko.

Bitė ir szlapys.

Tegul niekad silpnas ant druto neszoka!

Didžiovosi bitė, jogei gelti moka:

Pamacziusi szlapį, kur per pievą ėjo,

Nors arti jo buvo, ant jos nežiurėjo,

Supykus' įgylė jam isz viso vieko.

Bet ką-gi ji pelnė? Ans nejuto nieko,

Nors į peczius smarkiai jam įkando —

Ji pražuvo, o szlapiui neliko nė rando.

Kur geriaus?

Kartą kurtas pabėgo girion nuo medėjo,

Nės jam rodės, kad permaž' pons jį temylėjo;

O iszalkęs, iszvargęs tapo tarnu vilko,

Kuriam zuikius ir stirnas, kaip galėdams, vilko.

Bet kas isz to? Norint jis rupinos per dienas,
Ka pagavo, tai anas vis suėdė vienas.

„Aa! — tarė tada szuo, — grįsziu pas medėją:
Nors jis baudė ir muszė, bet ir papenėjo.“

Atsieina teip ir mums ant szio margo svieto:
Kur mus' nėra, tai rodos ten geriausia vieta!

Zuikys ant medžioklės.

Kartą girioj' susirinko
Daugel žvėrių isz aplinko.
Rėkia, staugia, kaukia, pleszka,
Mat pagausia jie sau meszką.
Lokiui rėksmas nepamėgo,
Tuoju isz girios jis iszbėgo.
Kas-gi junt' nelaimę savo?
Vargszų lauke tuo pagavo.
Jau pabaigę szitą bėdą,
Mėsos kėsnį kiekviens ėda.
Sztai ir kiskis atszokavo,
Ir tas meszkos graužia ausį.
„O tu, žvairy, ar tai tavo?!
Nėjai gaudyt — tai negausi!“
Teip kiskelį žvėrys barė
Ir su gėda szalyn varė.
„Na tai, broliai, ėsat kokie!
Ąsz isz girios baidžiau lokį!“
Kada zuikys sziteip sako,
Visi juokias: ka, ka, ka, ka!
Bet pagyruns teip patiko,
Kad jam kėsnis ausies liko.

Lapė ir liutas.

Lapė liutą kaip sutiko,
Vos isz baimės gyva liko:
Baisia dreba, visa kruta,
Bėga slėptis, kaip tik druta.
Antrą kartą jau jai liutas
Neiszrodė teipo drutas.
Ant jo stacziai pažiurėjo
Ir jau suvis nedrebėjo.

Radus liutą sykį trecią,
Pasveikino jį kaip svecią,
Drąsiai jį prie jo priėjo,
Iki norui pasznekėjo.
Ir mes tankiai akis statom,
Nežinomą kaip pamatom,
Bet, patyrę, ką jis gali,
Metam baimę tuo į szalį.

Žuvytė.

Radus slieką upėje, mažiukė žuvytė
Gailėjosi szirdingai, kad negal' praryti.
Pasitraukė į szalį, pamaczius lydeką,
Kuriai sliekas, o su juom' ir meszkerė tēko.
Regėdama žuvytė, kaip galėj' pražuti,
„Gerai, tarė, kaip kada ir mažytei buti.“

Arkliai.

Arkliai vieną szaltą dieną
Sunkiai vežė namon szieną;
Tada viens kalbėti ima:
„Reik į balą verst vežimą“
Kaip tik tarė,
Teip padarė.
Bet kas isz to jiems iszėjo!
Szlapia szieną vilkt reikėjo,
O pakol sziens neiszdziuvo,
Suvis nėdę jie jie buvo.
Kas nedarba, mielas vaike,
Tam nė dūnos duot nereikia.

Sugėdinta lapė.

Lapė, pro griczią bėgdama isz ryto,
Pamatė deszrą augsztai pakabintą, —
Sustojo, vuosto — nežin, ką daryti:
Pusrycziai puikus, bet kaip juos įgyti?
Laižos kumutė, szeip ir teip dumoja,
Vuodegą vizgin', tai stiebias ant kojų;
Bet tai negelbi — nabagė net rauda . . .
Gaila palikti, tokią radus naudą!

Vilkas szposą ta suprato —
Atsiduso, sumurmėjo ;
Bet jis alkti nepaprato —
Vėl nubėgo sav ant vėjo.

Varna ir lapė.

Daugel kartų jau mokino svieta,
Juog viltvylystė yr' tai griekas,
Bet mokslas be naudos vis liekas —
Vis viltvylys szirdyje randa vieta.

* *
Varna, stipdama isz bado,
Nežinia, kur surį rado.
Tuo su džiaugsmu (nors vogt gėda)
Sav ant eglės atsisėda.
Visas suris — tai ne baikos!
Dėlto lesti jį jau taikos,
Tik smagina savo snapą
Ir ragauja gardų kvapą.
Kas nelaimę ispėt gali?
Teko lapei bėgt pro szalį;
Kvapas nosin jaijai durė —
Tuo į virszų jįjė žiuri:
Varna surį lesti žada —
Nuvarysiant savo bada!
Lapė ėmė tuoj' dumoti,
Kaip tą surį iszvilioti.
Tuo prie medžio ji priėjo,
Saldžiais žodžiais prakalbėjo:
— „Kokis kaklas, kokios akys,
Kas grožybę jų apsakys!
Kokios plunksnos, kas per snapas!
Balsas — tartum rožiu kvapas!
Jei giedoti tiktai moki, —
Visam sviete nėra toki!
Už karalių paukszczių stosi,
Jei tik dailiai pagiedosi!“
Varna szituos žodžius girdi,
Ir kiekvieną ded' į žirdį;

Kad įgyti stono mainą,
Ji pradėjo savo dainą:
Pasistiebė dar ant kojų,
Gražiai sparnus sukilnojo,
Karktelėjo, kiek galėjo —
Suris lapei nupleszkėjo.

Keleiviai ir szunys.

Per kaimą sutemus keleiviai du ėjo
Ir meiliai tarp savęs patyka kalbėjo,
Tik sztai isz po vartų sulojo szunytis,
Pamatė keleivius ir ėmė juos vytis. —
Ir antras ir trecias iszbėgo ant kelio;
Ir teip susirinkę lojo ant žmogelių. —
Jau akmeniu mesti keleivis viens taikė,
Bet antras jo sėbras jam ranką sulaikė:
„Et, broli, palaukie, ar gali tikėti,
Kad akmeniu szunį priversi tylėti!
Keliaukime mudu, nusibos jiems loti,
Matys, juog nebijom, ir turės nustoti!“
Teisybę pasakė: vos varsnas nuėjo,
Jau szunys mažumą nutilti pradėjo;
Kad prieteliai verstą kokį nukeliavo,
Jau szunys gulėjo visi namuos savo.
Žmogeli! jei tavo yr' sąžinė gryna,
Nepaisyk, kad szlovę tau plėszo kaimynai,
Teisingu keliu eik — žinokie, juog paikas,
Nors loja — nustoja, kaip pereina laikas.

Varna ir kodis.

Vargszė varna gaiszo kartą nuo troszkimo,
Bet vandenio kodį rado ant arimo, —
Kodį tą užmirso ant lauko artojas;
Tuo su džiaugsmu varna prie jo greitai stojas.
Bet ir vėl nelaimė! nors vandens ik-valiai,
Tik kodis nepilnas, o pasiekt negali.
Tada varna savo gudrumą parode:
Susirinkus primetė akmenų į kodį.
Vanduo pasikėlė iki virszui indo,
Ir varna atsigērė, kiek tik į ją lindo.

Koks szioj sekmėje mokslas tav' yr', vaike?
Juog gudrumą žmogui visur turēt reikia:
Norint darbs nelengvas, bet jei susiprasi,
Tikrai jį bedirbdams suvis lengvą rasi.

Godus szuo.

Senukai mums sako, mokina kasdieną:
Jei rasi du zuikiu, tai vykie tik vieną;
O jei į abudu sykiu tu iszszausi —
Tikrai už godumą nė vieno negausi.

Per lieptą sav ējo szunytis su mėsa,
O saulė lyg tyczia pražibo tą czėsą;
Szo savo szeszėlį vandenj pamatė,
Labai jis stebėjos, akis tuo pastatė;
Kaip žaibas jis szoko lyg tartum be proto, —
Atimti isz kito mėsos antrą szmotą.
Vienok czia nelaimė! jis norint panērė,
Bet antrojo kąsnio mėsos nenutvērė;
Vandens jis teip szalto didei nusigando,
Kad snukį atvērė — szmots savas nuskendo.

Liutas ir vilkas.

Sens liutas, pagavęs sav ēdė ēruką.
Czia mažas szunytis prie stalo pribėgo,
Nuo liuto kąsnelį nustvēręs mažiuką,
Gardžiai jį suėdė — labai jam pamėgo.
Gyvulių karalius dėl szito dalyko,
Ant paiko szunelio suvis nesupyko.
Regėdams tai vilkas, kad toks lėtas liutas,
Dumojo, juog anas suvisai nedrutas.
Teip sav padumojęs, neilgai jis truko —
Ir liutui isztraukė net pusę ēruko.
Bet liuts jį sudraskė, jam sziteip tarydams:
„Apsirikai, manę už silpną laikydams:
Szunytis yr' mažas, o tu jau ne vaikas —
Kentėk dabar už tai, juog senas, o paikas.“ —